

Kuntaliitto, Hyvinvointi ja sivistys

Kuntaliiton kyselytutkimus: Hyvinvointia tukeva henkilöstö perusopetuksessa sekä lukiossa

Kuntaliiton kyselyssä kunnille kartoitettiin kuntien perusopetuksessa ja lukiossa työskentelevää henkilöstöä, jonka tehtävänä on edistää hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, mutta jonka työhön ei liity lakisääteistä velvoitetta.

Kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin, ja vastauksia saatiin 139 kunnasta, eli noin 48 prosentista kunnista. Kysely oli vastattavissa 23.5–3.6.2025.

Kyselytutkimuksen nostot

Kyselyyn vastanneista kunnista 118 kuntaa, eli noin 85 prosenttia vastaajista ilmoitti, että heidän kunnassaan työskentelee hyvinvointia tukevaa henkilöstöä perusopetuksessa sekä lukiossa. 21 kuntaa, jotka vastasivat kyselyyn, eivät ilmoittaneet henkilöstöä. Lisäksi 17 kuntaa ilmoitti, että hyvinvointialueuudistuksen myötä niiltä on siirtynyt tehtäviä hyvinvointialueelle tai jokin tehtävä on kokonaan päätynyt. Useimmiten kyseessä oli psykiatrisen sairaanhoitajan tai psykologin tehtävä. Näistä kunnista 16:lla oli kuitenkin edelleen muuta hyvinvointia tukevaa henkilöstöä. Yhdessä kunnassa hyvinvointia edistävässä tehtävässä työskentelee ainoastaan yksi työntekijä, joka on yhteinen hyvinvointialueen kanssa.

Kyselyn **mukaan eniten kunnissa työskentelee koulu- ja oppilaitosnuorisotyöntekijöitä**, 142 henkilöä. Perusopetuksessa työskentelee kyselyn mukaan 85 henkilöä, lukiossa kaksi henkilöä sekä molemmissa yhteisesti 56 henkilöä. **Toiseksi eniten ilmoitettiin koulu- ja oppilaitosvalmentajia, yhteensä 112 henkilöä.** Perusopetuksen puolella ilmoitettiin työskentelevän 67 henkilöä, lukiossa 22 sekä molemmissa yhteisesti 23 henkilöä.

Näiden lisäksi ilmoitettiin: 71 kasvun- ja oppimisen ohjaajaa, 49 kasvatusohjaajaa sekä 10 tsempparia. Lisäksi kunnat ilmoittivat avoimen vastauksen kautta paljon henkilöstöä, jota otettiin mukaan tuloksiin. Näitä nimikkeitä olivat muun muassa koulusosionomit, psykologit, perheohjaajat ja hyvinvointiohjaajat. Lisäksi kunnat ilmoittivat henkilöstöä, jotka työskentelevät opetuksessa esimerkiksi tuen ja

kielellisen kehityksen tukena, tai muissa opetuksen tehtävissä, kuten erityisopettajat tai asuntolaohjaajat. Näitä nimikkeitä ei otettu mukaan tarkasteluun.

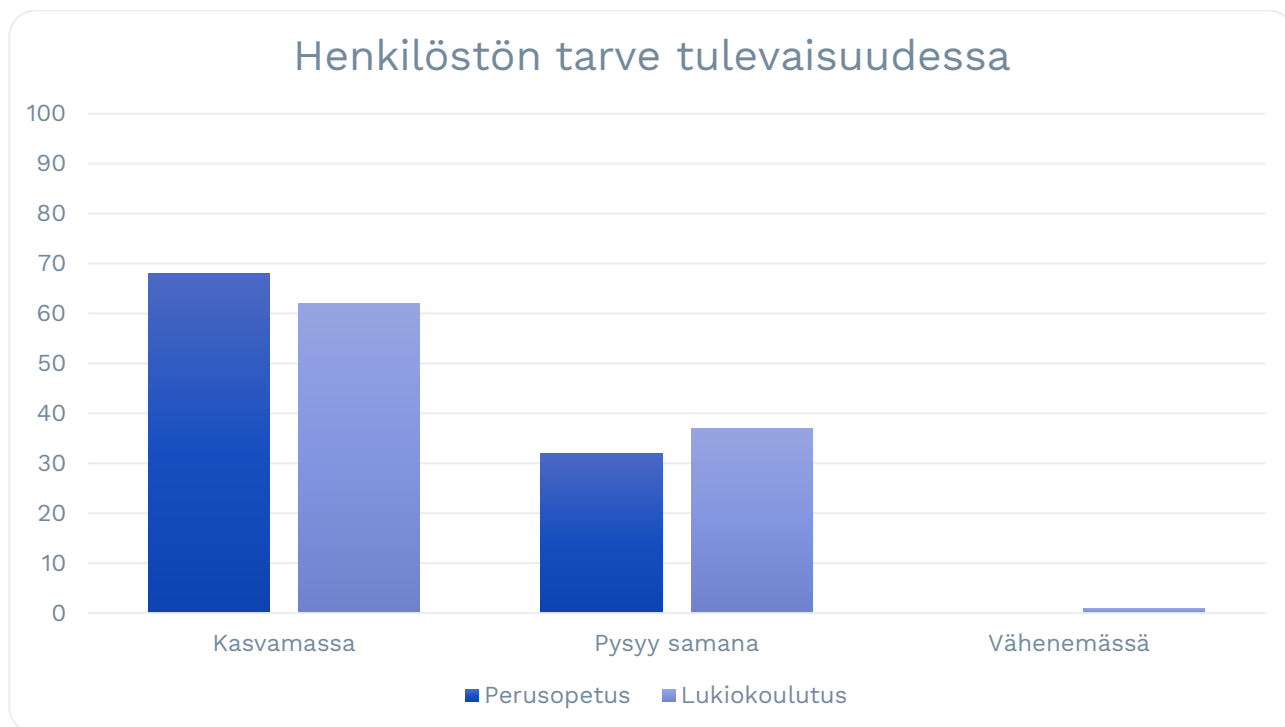
Jos kuntanne perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa työskentelee tukeen ja hyvinvointiin liittyvää henkilöstöä, niin miten ko. henkilöstön palkkakustannukset rahoitetaan?

Vastaajista 46 prosenttia ilmoitti, että henkilöstön rahoitus tulee kunnan täysimääräisestä omasta rahoituksesta. 23 prosenttia taas ilmoitti hankerahoituksen tai vastaavan olevan palkkakustannusten lähde.

Onko tukeen ja hyvinvointiin liittyvän henkilöstön tarve kuntanne perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa kasvamassa, pysymässä samana vai vähenemässä?

Vastaajista 68 prosenttia ilmoitti, että hyvinvointia tukevan henkilöstön tarve perusopetuksessa on kasvamassa. 32 prosenttia ilmoitti tarpeen pysyvän samana. Yksikään vastaaja ei ilmoittanut tarpeen olevan vähenemässä.

Saman kysymyksen lukiokoulutuksen osalta taas 62 prosenttia vastaajista ilmoitti, että henkilöstön tarve on kasvamassa. 37 prosenttia ilmoitti, että tarve on pysymässä samana. Yksi vastaaja ilmoitti, että tarve on lukiokoulutuksessa vähenevä.

Millaista yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa kunnan perusopetuksessa ja/tai lukiokoulutuksessa olevat kyseiset henkilöt tekevät?

Kyselyn vastausten perusteella yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa toteutuu erityisesti yhteisöllisen oppilashuollon kautta. Moni vastaaja toi esiin päivittäisen yhteistyön kuraattorien, kouluterveydenhoitajien ja muiden opiskeluhoollon ammattilaisten kanssa. Muutama vastaaja toi esimerkkejä esille siitä, miten lisäksi kouluvalmentajat ja koulunuorisotyöntekijät toimivat osana kouluyhteisöä, tukien oppilaiden hyvinvointia ja osallistuen esimerkiksi teemallisiin oppitunteihin, ryhmäytyksiin ja välituntitoimintaan.

Kyselyssä esiin tulleita yhteistyömuotoja olivat muun muassa opiskeluhooltoryhmät, moniammatillinen yhteistyö, yhteinen suunnittelu, työ- ja tiimitoiminta ja ryhmä- ja yksilöohjaus. Työtä tehdään sekä yksilöiden että yhteisöjen tasolla, ja se sisältää muun muassa konsultointia, varhaista tukea, siirtymävaiheiden tukemista sekä kriisitilanteisiin reagoimista.

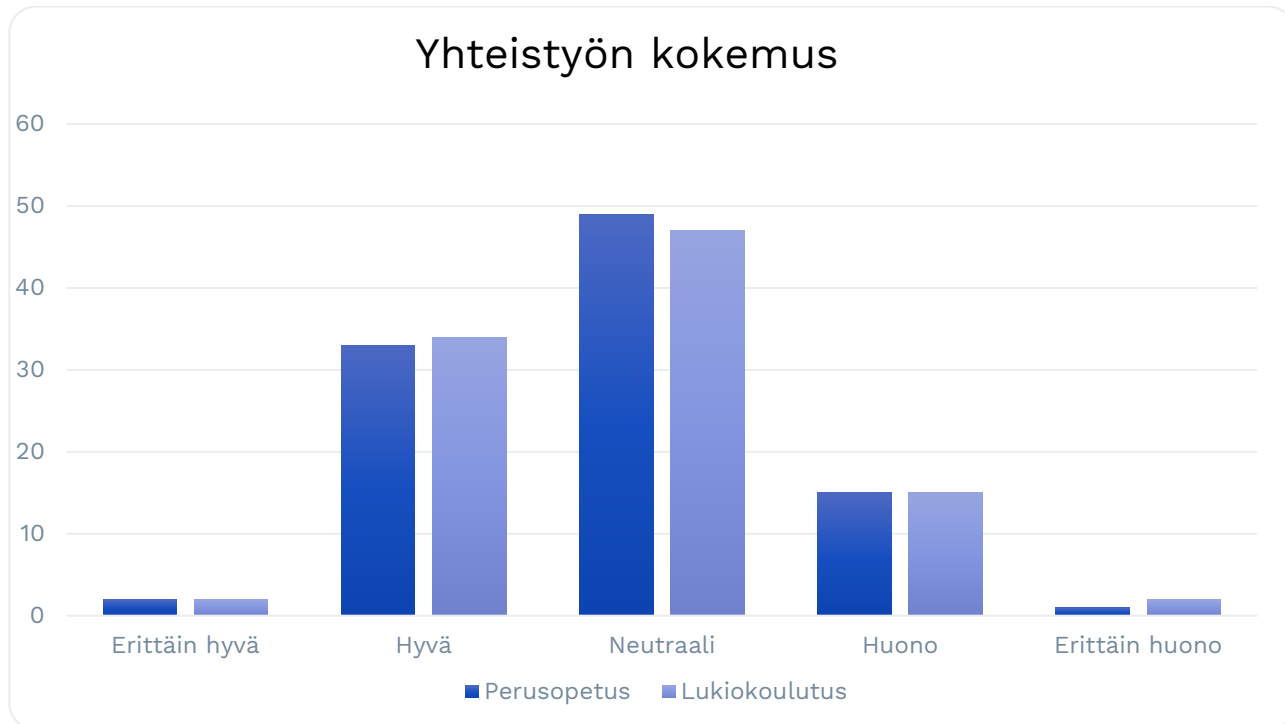
10 prosenttia vastaajista kertoi, että yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ei ole, tai se on vähäistä. Yhteistyötä vaikeuttavat kyselyn perusteella hyvinvointialueiden rekrytointihaasteet, organisaatiomuutokset ja opiskeluhoollon henkilöstön riittämättömät resurssit. Esimerkiksi yhden vastauksen perusteella hyvinvointialueen työntekijöitä on arjessa vähän paikalla. Koulukuraattorit ja terveydenhoitajat keskittyvät pääasiassa yksilötyöhön, jolloin yhteisöllinen hyvinvointityö jää muiden, kuten kouluvalmentajien ja koulunuorisotyöntekijöiden vastuulle. Tätä työtä oli vastausten perusteella esimerkiksi päihdekasvatukselliset tehtävät. Lisäksi määräraikaisten hankkeiden päätyminen tuo epävarmuutta palveluiden jatkuvuuteen.

Yhdeksän prosenttia vastaajista kertoi yhteistyön olevan tiivistä ja sujuvaa. Toimivia kokemuksia oli esimerkiksi kunnan ja hyvinvointialueen toimijoiden välinen yhteistyö monialaisissa ryhmissä, jotka tukevat oppilaiden hyvinvointia eri näkökulmista, kuten opiskeluhoollon ja perhetyöryhmissä. Lisäksi kunnat toivat esiin, että koulun arjessa yhteistyötä tehdään tiiviisti esimerkiksi kuraattorin, kasvatusohjaajan ja nuoriso-ohjaajan kesken.

Miten arvioisit yhteistyötä perusopetukseen ja lukiokoulutukseen liittyen hyvinvointialueiden kanssa?

Perusopetuksen osalta vastaajista 49 prosenttia ilmoitti yhteistyön olevan neutraalia. 33 prosenttia koki yhteistyön hyväksi, ja 15 prosenttia huonoksi. Erittäin hyväksi yhteistyön koki kaksi prosenttia vastaajista ja erittäin huonoksi yksi prosentti vastaajista.

Lukiokoulutuksen osalta vastaajista 47 prosenttia ilmoitti yhteistyön olevan neutraalia. Hyväksi yhteistyön koki 34 prosenttia. 15 prosenttia vastaajista koki yhteistyön huonoksi, ja kaksi prosenttia vastaajista erittäin huonoksi sekä erittäin hyväksi.

Millainen tulevan kehityksen tulisi olla ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä työssä kunnan perusopetuksessa ja/tai lukiokoulutuksessa? Vaatisiko asian edistäminen esimerkiksi lainsäädännön muutoksia tai vastuiden selkiyttämistä?

Noin 17 prosenttia vastaajista toivoi asian suhteen vastuiden selkiyttämistä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Vastauksissa tuli esiin esimerkiksi seuraavia huomioita: hyvinvointialueen organisoituminen on yhä kesken, ja henkilöstön suuri vaihtuvuus vaikeuttaa vakiintuneiden yhteistyömallien toteuttamista. Yhteisen viestintäkanavan puute ja vaihtelevat käytännöt eri kunnissa hankaloittavat yhteistyötä – valtakunnallinen linjaus olisi tarpeen. Perusopetukselle on kasautunut liikaa vastuuta ennaltaehkäisevässä työssä, ja erityisesti sosiaalityöntekijöiden roolia kouluissa tulisi vahvistaa.

Noin yhdeksän prosenttia vastaajista toi esiin, että kouluihin ja lukioihin kaivataan läsnä olevaa ja kiireetöntä henkilöstöä lasten ja nuorten tueksi. Useassa vastauksessa korostui koulupsykologi- ja kuraattoripalveluiden riittämättömyys. Näiden

tehtävien säilyminen kouluissa koetaan tärkeäksi. Kuraattorien ja psykologien asiakasmäärät ovat liian suuria, ja heidän rooliaan yhteisöllisessä työssä tulisi selkiyttää ja vahvistaa. Vaikka henkilöstöpula on keskeinen ongelma, hyvinvointialueille tulisi asettaa selkeä vastuu palveluiden toteutumisesta. Vastuiden selkeyttäminen on tarpeen erityisesti vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä kuljetusten järjestämisessä.

Noin 10 prosentissa vastauksista koettiin, että hyvinvointialue ei ota täyttä vastuuta tehtävistään, vaan siirtää ne kunnille. Vastaajien mukaan esimerkiksi hyvinvointialueen vastuulla olevat opiskeluhuollon tehtävät ovat siirtyneet yhä enemmän kuntien ja koulujen hoidettaviksi, usein ilman riittäviä resursseja tai rahoitusta. Kuraattori- ja psykologipalveluiden väheneminen on heikentänyt yhteisöllistä työtä, ja koulujen henkilöstö kokee, että heiltä odotetaan tehtäviä, joihin heillä ei ole koulutusta tai valmiuksia.

Muutama vastaaja toi esiin myös välimatkan aiheuttamat haasteet. Maaseutukunnissa oppilashuollon palvelut ovat siirtymässä etäpalveluiksi tai keskittymässä kauas. Oppilashuollon tulisi olla saatavilla ensisijaisesti lähipalveluna, jotta tuki olisi aidosti oppilaiden arjessa läsnä.

Muutamassa vastauksessa oltiin huolissaan siitä, miten tietosuojakysymykset vaikeuttavat sujuvaa yhteistyötä. Toimintaa ohjaa useiden lakien kokonaisuus, mutta käytännön tarpeet jäävät usein toissijaisiksi. Yhdessä vastauksessa pohdittiin, että hyvinvointialueet pyrkivät usein rajaamaan tehtäviään, jolloin vastuu siirtyy kunnille ilman riittäviä resursseja. Tämä kuormittaa kouluja ja heikentää palveluiden laatua.

Yhteistyöstä tuotiin esiin myös positiivisia kokemuksia. Kouluvalmentajamalli on osoittautunut toimivaksi keinoksi tukea oppilaiden kouluun kiinnittymistä, ja sen vakinaistamista sekä rahoitusta toivotaan. Hyvinvointialueen organisoitumisen myötä yhteistyö on kehittymässä myönteiseen suuntaan. Tavoitteena on luoda yhtenäisiä toimintamalleja, selkeyttää vastuualueita ja vahvistaa yhdyspintayhteistyötä.

Muuta asiasta todettua (vapaa sana -osio)

Yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on puutteellista, mikä heikentää palveluiden laatua ja aiheuttaa epätasa-arvoa. Kunnista nousi huomio, että kunnat toimivat eritahtisesti resurssiensa mukaan, ja vastuunjaossa on epäselvyyksiä. Hyvinvointialueet pyrkivät siirtämään tehtäviään kunnille, vaikka vastuu kuuluisi niille itselleen. Tämä kuormittaa erityisesti opiskeluhuoltoa, jossa resurssit ovat riittämättömät ja tiedonkulku usein yksisuuntaista.

Kunnat totesivat vastauksissaan, että kouluissa tarvitaan lisää kuraattori- ja psykologipalveluita sekä koulunuorisotyötä. Opettajien on saatava keskittyä opetukseen, ja yhteisöllisen opiskeluhuollon resurssit on turvattava. On tärkeää tiedostaa yhteiskunnallisessa keskustelussa, että koulu ei voi yksin ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia, vaan tarvitaan selkeää roolijakoa ja riittäviä resursseja.

Yhteistyön kehittäminen edellyttää aitoa vuoropuhelua ja valtakunnallista ohjausta. Muutamassa vastauksessa esitettiin, että uusien ammattiryhmien sijaan tulisi vahvistaa jo olemassa olevia lakisääteisiä palveluita.

Hyvinvointialueiden jatkuva organisaatiomuutos ja henkilöstön vaihtuvuus vaikeuttavat yhteistyötä. Kuntien on toimittava aktiivisesti, mutta myös valtakunnallista tukea tarvitaan, jotta lasten ja nuorten hyvinvointi ei jää juhlapuheiden varaan.

Johtopäätökset

- Valtaosassa kunnista (87 % vastaajista) on hyvinvointia tukevaa henkilöstöä perusopetuksessa ja lukiossa.
- Koulu- ja oppilaitosnuorisotyöntekijät ovat yleisin henkilöstöryhmä (142,1 henkilöä), erityisesti perusopetuksessa.
- Hyvinvointialueuudistus on vaikuttanut tehtävien jakautumiseen: 17 kuntaa ilmoitti tehtävien siirtyneen tai päättyneen, mutta lähes kaikilla oli edelleen muuta hyvinvointihenkilöstöä.
- Kunnat ilmoittivat myös monipuolisesti muita nimikkeitä, kuten koulusosiomeja ja perheohjaajia, lisäksi kuntien perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa työskentelee paljon muuta henkilöstöä, jotka toimivat esimerkiksi oppimisen tuen parissa
- Molemmissa koulutusmuodoissa noin puolet hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä tukevan henkilöstön palkkakustannuksista tulee kuntien omasta rahoituksesta
- **Yhteistyön muodot:**
 - o Yhteistyö painottuu yhteisölliseen oppilashuoltoon ja arjen yhteistyöhön kuraattorien, terveydenhoitajien ja muiden opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa.
 - o Kouluvalmentajat ja koulunuorisotyöntekijät osallistuvat mm. teemallisiin oppitunteihin, ryhmäytyksiin ja välituntitoimintaan.

- Yhteistyömuotoja ovat mm. moniammatilliset ryhmät, yhteinen suunnittelu, konsultointi.
- **Yhteistyön haasteet**
 - 10 % vastaajista koki yhteistyön puutteelliseksi tai vähäiseksi.
 - Haasteita aiheuttavat rekrytointivaikeudet, organisaatiomuutokset ja resurssipula.
 - Yhteisöllisen työn koetaan jäävän usein kunnan työntekijöiden vastuulle.
- **Toimivia käytäntöjä**
 - 9 % vastaajista kuvasi yhteistyötä tiiviiksi ja sujuvaksi.
 - Hyviä kokemuksia mm. monialaisista ryhmistä ja arjen yhteistyöstä eri toimijoiden välillä.
- **Vastuiden selkiyttäminen on välttämätöntä:**
 - 17 % vastaajista korosti tarvetta selkeälle työnjaolle kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.
 - Hyvinvointialueiden organisoituminen on kesken, ja vastuiden siirtyminen kunnille ilman resursseja koetaan kuormittavan kouluja.
- **Riittävä ja läsnä oleva henkilöstö on avainasemassa:**
 - 9 % vastaajista painotti tarvetta kiireettömälle, arjessa läsnä olevalle henkilöstölle.
 - Kuraattori- ja psykologipalveluiden riittämättömyys heikentää yhteisöllistä työtä.

Lainsäädäntö kaipaa täsmennystä:

- Tietosuojakysymykset ja hajanaiset säädökset vaikeuttavat käytännön yhteistyötä.

Yhteistyön kehittäminen vaatii valtakunnallista ohjausta

- Tarvitaan yhtenäisiä toimintamalleja, yhteisiä viestintäkanavia ja aitoa vuoropuhelua.
- Kouluvalmentajamalli nähtiin toimivana ja vakinaistamisen arvoisena.